

İstiaze: Alemlerin Rabbine Sığınmak

9 Temmuz 2013

Hadisler

Ebû Hüreyre, Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dua ettiğini söylemektedir: "Allah'ım! Bozgunculuktan, münafıklıktan ve kötü ahlâktan sana sığınırım." (D1546 Ebû Dâvûd, vitr, 32; N5473 Nesâî, İstiâze, 21)

Hiz. Âişe anlatıyor: "Bir gece Allah Resûlü'nü (sav) yatakta bulamadım, onu el yordamıyla aramaya başladım. O sırada elim ayaklarının tabanlarına değdi. Ayaklarını dikmiş vaziyette secde hâlindeydi ve 'Allah'ım! Gazabından rızana, cezandan affına sığınırım. Senden sana sığınırım. Sana tüm övgüleri saysam yine de bitiremem. Sen kendini nasıl övdüysen öylesin.' diye dua ediyordu." (M1090 Müslim, Salât, 222)

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Hiz. Peygamber (sav) şöyle dua ediyordu: "Allah'ım! Fakirlikten, yokluktan ve zilletten sana sığınırım. Haksızlık etmekten ve haksızlığa uğramaktan da sana sığınırım." (D1544 Ebû Dâvûd, vitr, 32)

İbn Abbâs'tan nakledildiğine göre, Hiz. Peygamber (sav) Hasan ile Hüseyin için dua ederek şu sözlerle (onların başına gelebilecek kötülüklerden) Allah'a sığınırđı: "Her tür şeytandan, haşereden, kem nazardan Allah'ın tam kelimelerine (sonsuz iradesine ve hükmüne) sığınırım." Sonra da "Atanız İbrâhim de bu duayı oğulları İsmâil ile İshak için yapardı." derdi. (B3371 Buhârî, Enbiyâ, 10)

Şüteyr b. Şekel'in naklettiğine göre, babası Şekel b. Humeyd şunları anlatmıştı: "Hz. Peygamber'e (sav) giderek, 'Ey Allah'ın Resûlü, bana kendisiyle Allah'a sığınacağım bir dua öğret.' dedim. Hiz. Peygamber omzumdan tuttu ve şöyle buyurdu: 'De ki, Allah'ım! Kulağımın şerrinden, gözümün şerrinden, dilimin şerrinden, kalbimin şerrinden ve şehvetimin şerrinden sana sığınırım.'" (T3492 Tirmizî, Deavât, 74)

Zeyd b. Erkam şöyle demiştir: Ben size sadece Resûlullah'ın (sav) bize öğrettiğini öğretiyorum. O şöyle derdi: "Allah'ım! Âcizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, ihtiyarlıktan, kabir azabından sana sığınırım. Allah'ım! Nefsime takvasını (sorumluluk bilincini) nasip et ve onu arındır; onu en iyi arındıracak olan sensin. Onun dostu ve velisi sensin. Allah'ım! Huşû duymayan kalpten, doymayan nefisten, fayda vermeyen ilimden ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım." (N5460 Nesâî, İstiâze, 13; M6906 Müslim, Zikir, 73)

Açıklama

Beşeriyetin yaşadığı ilk tecrübe, insanın bir himayeye, sığınağa en çok muhtaç olduğu âni sahnelemektedir. Hani, “Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin, orada dilediğinizden bolca yiyin, ancak şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.”¹ emrine muhatap olan insanlığın ebeveyni, Yüce Yaratıcı’nın “Şeytan sana ve eşine düşmandır. Sakın ola sizi cennetten çıkarmasın, yoksa sıkıntı çekersin!”² uyarısını bir anda unutmuşlardı. Bu gafleti fırsat bilen şeytan ise bazı asılsız vaatlerle³ onları ayartmıştı.⁴ İlâhî sesi unutup kendilerine apaçık düşman olan şeytanın⁵ oyununa gelen Hz. Âdem ile Havva, Allah’ın “Birbirinize düşman olarak oradan aşağı inin. Yeryüzü belirli bir süreye kadar size barınak ve geçim yeri olacaktır.”⁶ emriyle cennetten, “yüce” bir makamdan, daha aşağı bir makama, “dünya”ya düşmüşlerdi. Bir anda kendileriyle baş başa kalıveren Hz. Âdem ile Havva, yalnızlık ve çaresizlik içerisinde hatalarının farkına vardıklarında, “Rabbimiz, biz nefsimize yazık ettik. Şayet sen bizi bağışlamazsan hüsrana uğrayanlardan oluruz.”⁷ niyazıyla Rahmân’ın affına ve merhametine, O’nun sonsuz himayesine sığınmışlardı.

Hz. Âdem ve Havva’dan sonra Allah’ın insanlar için seçtiği tüm önderler, elçiler çeşitli vesilelerle Rablerine sığınmayı bir hayat tarzı olarak benimsemişlerdi. Hz. Nuh, hakkında bilgisi olmayan şeyleri Rabbinden istemekten yine Rabbine sığınmıştı.⁸ Hz. Yusuf hem kendisine gayri meşru bir birliktelik için ısrar eden hanımın çağrısı, hem de kardeşlerinden gelen haksız bir uygulama teklifi karşısında “Maazallah! Allah’a sığınırım.” demişti.⁹ Hz. Musa, kavmine karşı alaycı bir tavır takınarak cahillik etmekten,¹⁰ kendisini öldürmek isteyen Firavun gibi âhirete inanmayan kibirlilerden¹¹ ve onların düşmanlıklarından¹² Rabbi olan Allah’a sığınmıştı.

Kur’an’da anılan örnek şahsiyetlerden biri olan İmrân’ın hanımı, hamile iken karnındaki çocuğu Rabbine adamıştı. Doğan çocuğun kız olduğunu gördüğünde ise ona Meryem adını vermiş ve kovulmuş şeytana karşı onu ve soyunu Allah’ın himayesine tevdi etmişti. Rabbi de bunu kabul etmiş, Meryem’i en güzel şekilde yetiştirmişti.¹³ Hz. Meryem, bu ilâhî himaye içerisinde öylesine iffetli yetiştirdi ki insan suretinde gelen Cebrail’i kendisine zarar verecek biri sandığı için “Senden, çok esirgeyici olan Allah’a sığınırım.” demişti.¹⁴

İnsanlığa rehber olarak gönderilen peygamberlerin, salih kulların ve örnek şahsiyetlerin yakarışlarında da gördüğümüz gibi, fıtratıyla uyumlu olma ve özüyle çelişmeme arzusu, insan için en büyük sığınma sebebidir. Zira insanoğlu için kendini kaybetmesinden, yolunu şaşırmasından, azgınlığa ve taşkınlığa sürüklenmesinden daha büyük tehlike yoktur. Nitekim her şeyi yoktan var eden Allah, Hâtemü’l-Enbiyâ’ya/Son Peygamberi’ne vahyettiği mesajlarında öncelikle kötülerden ve kötülüklerden sığınmayı öğretiyordu. Hz. Âdem ile Havva kıssasında da görüldüğü üzere, insanı doğru yoldan saptırmayı ahdedtiği için şeytan,¹⁵ kendisinden Allah’a sığınılacak baş ayartıcıydı: “Şüphesiz şeytan sizin için bir düşmandır. Öyle ise (siz de) onu düşman tanıyın. O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateşe girecek kimselerden olmaya çağırır.”¹⁶ İblis, her türlü kötülüğün, kötü niyetin, taşkınlığın, çirkinliğin odağıdır. Mümin ondan sığınmayı

başarabilirse, kendisine gelecek kötülüklerin kaynağını kurutmuş olacaktır. Bu yüzden Allah Teâlâ, son Elçisi'ne de şeytandan korunmak için kendisine sığınmasını sık sık emreder:

“Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni ayartmaya çalışırsa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”¹⁷

“De ki: ‘Yâ Rabbi, şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım; onların bana yaklaşmalarından da sana sığınırım.’”¹⁸

Hatta Yüce Yaratıcı, “Muavvizetân” olarak bilinen iki özel sûrede, Resûlünün (şahsında tüm inananların) şeytandan, şeytanî telkinlerden ve davranışlardan kendisine sığınmalarını istiyordu:

“De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden ve kışkırdığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım!”¹⁹

“De ki: İnsanların kalplerine vesvese sokan, pusuya çekilen cin ve insan şeytanının şerrinden insanların Rabbine, insanların Melik'ine (sahibine, hâkimine) insanların İlâh'ına sığınırım!”²⁰

Allah Resûlü, Felâk ve Nâs sûrelerini okuyarak Allah'a sığınmayı prensip edinmiş, yatmadan önce kendisi mutlaka okuduğu gibi, yakınlarına da Allah'a sığınmada okunacak en güzel dua olarak bu iki sûreyi tavsiye etmişti.²¹ Çünkü Hz. Peygamber'in (sav) deyişiyle “insanın içinde, tıpkı bedenindeki kan gibi dolaşan” şeytan,²² insanı özünden uzaklaştıran, onu kirli işlere, taşkınlığa, günaha sürükleyen bir aktördür. Her insanla birlikte var olan²³ ve hiç kimsenin içinden atamayacağı bu kötülükten kurtulmanın yolu, onu da yaratan Rabbe sığınmaktır. Nitekim Allah Resûlü (sav), torunları için yaptığı duada onları şeytanın kötülüklerinden koruması için Allah'ın iradesine sığınyordu.²⁴ Çünkü şeytanın, Rablerine sığınan müminler üzerinde hiçbir nüfuzu, hiçbir etkinliği yoktur.²⁵

Allah, Hz. Peygamber'e, şeytandan olduğu gibi onun telkinleri neticesinde insanın sergileyebileceği olumsuz tutum ve davranışlardan da Rabbine sığınmasını öğretmişti. Nitekim Nebî (sav) Mekke'de İslâm'a davet ederken müşriklerden gördüğü şiddetli baskı ve kötü muamele karşısında “Af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir.”²⁶ emrine muhatap olunca, “Ey Rabbim! Öfke durumunda ne yapayım?” diye sormuş ve akabinde, “Eğer şeytan seni kışkırtacak olursa, hemen Allah'a sığın! Çünkü O, işitendir, bilendir.”²⁷ âyet-i kerîmesi nâzil olmuştu.²⁸

Sevgili Peygamberimiz, çeşitli vesilelerle ashâbına da öfkeli anlarında, hiddet telkin eden şeytandan Allah'a sığınmalarını öğütlemiştir. Mamafih bir defasında Hz. Peygamber'in yanında birbirine hakaret eden iki kişiden biri o kadar öfkelenmişti ki boyun damarları şişmiş, rengi değişmişti. Bunu gören Nebî (sav), “Ben bir söz biliyorum, eğer şu zât o sözü söylese, öfkesi mutlaka gider.” buyurdu. Orada bulunanlardan biri hemen adamın yanına giderek, Hz. Peygamber'in kastettiği “Eûzü billâhi mine's-şeytânî'r-racîm.” (Kovulmuş şeytandan Allah'a

sığınırım.) sözünü söylemesini tavsiye etti. Ne var ki adam (bu öğüdün büyüklüğünü anlamayarak) “Hasta gibi bir hâlim mi var? Ben deli miyim? Haydi, git işine!” karşılığını verdi.²⁹

Şeytanın, Allah'ın şükreden kullarını saptırmak için O'nun dosdoğru yolunun üzerinde pusu kuracağını söylemesinden de 30 anlaşılabacağı üzere, müminin şeytanî vesveselere en çok maruz kaldığı durumlar arasında, Allah'a kullukla meşgul olduğu anlar sayılabilir. Bu durumda kalbin her türlü kötü niyet ve düşünceden arındırılıp Cenâb-ı Hakk'a açılması için en başta şeytandan Allah'a sığınmak gerekir. Nitekim Rabbimiz, müminlerden yüce kelâmı Kur'an'ı okuduklarında şeytandan Allah'a sığınmalarını istemektedir.³¹ Böylece mümin, Kur'an'la ilgili yanlış vehimlerden, anlayışlardan Allah'a sığınmış olacak ve Kur'an'ın rehberliğiyle, nuruyla aydınlanmasının önündeki en büyük engeli, şeytanî vehimleri kaldırmış olacaktır.

Şeytanın temel amacı, apaçık düşmanı olduğu insanı doğru yoldan saptırmak olduğuna göre, bir mümin her şeyden evvel imanını kaybetmekten Allah’a sığınmalıdır. Bu nedenle Allah Resûlü, özellikle ümmetine öğretmek açısından dualarında öncelikle inanca zarar vererek âhîret saadetini engelleyebilecek durumlardan ve olumsuz davranışlar sergilemekten Allah’a sığınyordu. Bu bağlamda o (sav), “Allah’ım! Bozgunculuktan, münafıklıktan ve kötü ahlâktan sana sığınırım.”³² buyurur, ayrıca fayda vermeyen bilgiden, kalbin kötülöklere kaymasından ve ürpermemesinden, nefsin doymamasından, cimrilikten ve kabir azabından,³³ tembellikten, ihanetten, günahlardan, zulümden, kaba/cahilce davranmaktan,³⁴ ayak sürçmesi diye tabir ettiğı kusurlardan, yaptığı ve yapabileceğı hatalardan Allah’a sığınırđı.³⁵

Peygamber Efendimiz, istiâzelerinin önemli bir kısmında da kabir azabından, cehennemden,³⁶ kıyamet günü darlığa düşmekten,³⁷ Allah'ın azap ve gazabından yine Allah'a sığınmıştı. Sevgili eşi Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre bir gece secde hâlinde şöyle dua ediyordu: "Allah'ım! Gazabından rızana, cezandan affına sığınırım. Senden sana sığınırım. Sana tüm övgüleri saysam yine de bitiremem. Sen kendini nasıl övdüysen öylesin."³⁸ Rahmân'dan yine Rahmân'a sığınmayı ifade eden bu dua, Allah'a sığınmak için tek sebebin, insanın âhiret hayatını harap etmek isteyen şeytandan veya onun dostlarından gelecek telkinler ve kötülükler olmadığını göstermektedir. Sığınma ihtiyacını doğuran bir sebep de insanın huzur ve güven içinde var olma ihtiyacıdır. İnsan, çaresiz kaldığı, yaşamın sıkıntılarıyla baş etmekte zorlandığı durumlarda kendisini hayata bağlayacak ve ona güven verecek yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı duyar. "Yoksa darda kalana, dua ettiği zaman icabet eden ve o sıkıntıyı gideren ve sizi yeryüzüne halife kılan mı hayırlı?"³⁹ buyuran Rabbimiz, bizi zor durumda bırakan çeşitli dünyevî sıkıntılarla karşılaştığımızda yine en muhkem sığınağa, yani O'nun kudretine ve merhametine sığınmamızı istemektedir. İnsan zaaflarıyla var olduğu müddetçe (ki her zaman öyle kalacaktır) inanmış kişi, kendisinden daha yüce olan Allah'a sığınmaya devam edecektir. Nitekim inançsız insanların dahi en zor ve çaresiz anlarında Rahmân'ın sonsuz merhametine sığındıklarını ifade eden aşağıdaki âyet, bu duygunun, yaratılışın bir parçası olduğunu göstermektedir:

“Sizi karada ve denizde gezdiren O’dur. Öyle ki gemilerle denize açıldığınızda, gemilerin elverişli bir rüzgârın önünde yolcuları alıp götürdüğü zaman (olanları düşünün), gemidekiler sevinç ve güvenlik içinde hissederek kendilerini. Derken bir fırtına yakalar gemiyi ve dalgalar her yandan kuşatır onları. Öyle ki (ölümün) kendilerini çepeçevre sardığını düşünürler de (o zaman) dinlerine sıkı sıkı sarılıp yalnızca Allah’a yönelerek: ‘Bizi bu (felâketten) kurtarırsan, andolsun ki şükreden kimselerden olacağız!’ diye yalvarıp yakarırılar O’na.”⁴⁰

Hadis kaynaklarımızda aktarılan bilgiler, Hz. Peygamber’in, hem darlıkta hem de bollukta Allah’a sığınmayı yaşamının bir parçası hâline getirdiğini ve var olmakla sığınmak arasında sıkı bir ilişki kurduğunu göstermektedir. Öyle ki büyük hadis âlimlerimizden İmam Nesâî, Sünen adlı kıymetli hadis kitabında “Kitâbü’l-İstiâze” (Sığınma Bölümü) adıyla müstakil bir bölüm ayırmış ve orada toplam yüz on bir hadis nakletmiştir. Bu hadislerde, müminin ahlâkî zaafılardan korunmasına ve kendisiyle hesaplaşmasına yönelik sığınmaların yanı sıra, kişinin elinde olmadan karşılaşabileceği ve hayatını zora sokacak dünyevî sıkıntı ve felâketlerden Allah’a sığınmasını ifade eden yakarılar da dikkat çekmektedir.

Bir insan olarak Nebî (sav), beşerin başına gelebilecek her türlü hastalıktan, delilikten, cüzamdan, alacadan,⁴¹ âcizlikten, ömrün sonunda bunamaktan Allah’a sığınır.⁴² Sade bir yaşam biçimini tercih etmekle birlikte o (sav), “Allah’ım! Fakirlikten, yokluktan ve zilletten sana sığınırım. Haksızlık etmekten ve haksızlığa uğramaktan da sana sığınırım.”⁴³ diye dua ederdi. Açlıktan,⁴⁴ kötü kaderden ve şiddetli belalardan⁴⁵ Allah’a sığınır. Abdullah b. Ömer onun duaları arasında şu cümleyi nakleder: “Allah’ım! Nimetlerinin yok olmasından, sağlığımın bozulmasından, ansızın gelecek cezandan ve öfkene sebep olan her şeyden sana sığınırım.”⁴⁶

Hz. Âişe, Peygamber Efendimizin en çok günaha girmekten ve borçtan Allah’a sığındığını nakletmektedir. Müminlerin annesi, “Ey Allah’ın Resûlü! Borçtan ne kadar da çok Allah’a sığınyorsunuz?” diye şaşkınlığını dile getirince, Peygamberimiz, “Borçlanan kimse konuşur ama yalan söyler; söz verir ama sözünü yerine getirmez.”⁴⁷ karşılığını vererek, bir taraftan da borç altında kalanların sergileyebileceği olumsuz davranışlara dikkat çekmiştir. Enes b. Mâlik de Resûlullah’a hizmet ederken onun sık sık şöyle dediğini bildirmektedir: “Allah’ım, sıkıntıdan, üzüntüden, borçların ağırlığından ve güç sahibi olan kişilerin haksızlığına uğramaktan sana sığınırım.”⁴⁸

Borçlu yaşamaktan Allah’a sığınan Peygamberimiz (sav) ashâbından borç yükü altında ezilenlere ise Allah’a dayanmalarını, O’nun yardımına sığınmalarını öğütlemiştir. Nitekim Resûlullah (sav), yakasını bırakmayan borçlar yüzünden sıkıntı yaşayan ensardan Ebû Ümâme’ye, “Sana bir söz öğreteyim mi? Onu söylediğin zaman Allah (cc) kederlerini giderir ve borcunu ödeme imkânı sağlar.” buyurmuş, sabah ve akşam şu cümlelerle Allah’a sığınmasını tavsiye etmişti: “Allah’ım! Gam ve kederden sana sığınırım, çaresizlik ve tembellikten sana sığınırım, korkaklık ve cimrilikten sana sığınırım, ağır borç altında kalmaktan ve güç sahibi olan kişilerin zulmüne uğramaktan sana sığınırım.” Ebû Ümâme, Peygamberimizin öğrettiği bu cümlelerle Allah’a

sığındıktan sonra hem kederinden kurtulduğunu, hem de kısa sürede borcunu ödeme fırsatı bulduğunu söylemektedir.⁴⁹

Kimseye muhtaç olmadan sağlıklı bir şekilde yaşama arzusunu dualarına yansıtan Sevgili Peygamberimiz (sav), hayatının acı bir felâketle son bulmasından da Allah'a sığınır ve şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Yıkıntı altında kalmaktan sana sığınırım, yüksek yerden düşmekten sana sığınırım. Suda boğulmaktan ve yangından sana sığınırım. Ölüm anında şeytanın gelip beni aldatmasından, senin yolunda savaş esnasında düşmandan kaçarken ölmekten ve zehirli hayvanların sokmasıyla ölmekten sana sığınırım."⁵⁰

Peygamberimiz döneminde hayatlarını çöl ortasında, korunaksız, derme çatma evlerde geçiren Arapların ne tür tehlikelerle iç içe yaşamak durumunda olduklarını tahmin etmek zor değildir. Resûlullah (sav) günlük hayatta karşılaşılabilecek tehlikelere maruz kalmamaları için de müminlere Allah'ın sonsuz gücüne ve iradesine sığınmalarını öğütlemiştir. Ancak Hz. Peygamber'in bu istikametteki öğütleri, kişinin huzur ve güven içerisinde hayatını sürdürmek için çaba sarf etmesi gerektiği gerçeğiyle çelişmez. Nitekim Nebî'nin (sav), insanın can güvenliğini tehdit eden birtakım zararlı hayvanların ihramlıyken bile öldürülmelerinde sakınca görmemesi,⁵¹ felâketlerden korunmak için Allah'a sığınmanın, o felâketlere karşı gerekli maddî tedbirleri alma zorunluluğunu ortadan kaldırmadığını gösterir.

Müslüman için sığınma bir varoluş ahlâkıdır; sadece tehlikelerden korunmaya bağlı bir eylem değildir. Muhtemel tehlikelere karşı en sıkı tedbirleri aldığı durumlarda bile, Müslüman, varlığın tek sebebi olan Rabbine sığınmayı ihmal etmez. Müminin bu tutumu, kâinata hükmeden Yüce Yaratıcı'nın (cc) izni dışında hiçbir şeyin olamayacağı inancıyla alâkalıdır. Bizzat Resûlullah (sav) torunları Hasan ve Hüseyin için "Her tür şeytandan, haşereden, kem nazardan Allah'ın tam kelimelerine (sonsuz iradesine ve hükmüne) sığınırım." Sonra da, "Atanız İbrâhim de bu duayı oğulları İsmâil ile İshak için yapardı." diye dua ederdi.⁵²

Resûlullah'ın Müslümanlara öğrettiği bu dualarda geçen "Allah'ın tam kelimeleri", "O'nun işi, bir şeyi(n olmasını) istedi mi ona, sadece 'Ol!' demektir, o da hemen oluverir."⁵³ âyetindeki "Ol!" buyruğudur. Hiç kimse ve hiçbir şey O'nun kelimelerini (hükmünü ve sınırsız iradesini) etkisiz kılamayacağına⁵⁴ göre, bir şeyin olmasını iste(me)diği zaman ona mani olacak kimse de yoktur.⁵⁵ Halk arasında yaygın olarak kullanılan "Allah'ın dediği olur." cümlesi, bu inancın samimi biçimde dışı vurumu olsa gerektir. Elbette Allah'ın "Ol!" buyruğuyla insan iradesi ve çabasının hiçe sayıldığı gibi yanlış vehimlere kapılmamak gerekir. Esasen hayatı şekillendiren şey, Yaratıcı'nın "Ol!" emriyle koyduğu varoluş yasalarıdır. Şunu da ilâve etmek gerekir ki tedavi imkânlarının sınırlı olduğu Peygamber döneminde, çeşitli sıkıntılarla karşılaşan insanların ilk etapta Resûlullah'a gelmekten başka yapacak bir şeyleri yoktur, dolayısıyla Allah'a sığınarak kendilerini psikolojik bir güvence altına da almışlardır. Zira dinî bilginin ve telkinlerin insan psikolojisinde olumlu etkiler oluşturduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Hız. Peygamber, insan için zaman zaman psikolojik bir rahatsızlığa dönüşen “korku”ya karşı da müminleri Allah’ın tam kelimelerine sığınmaya davet etmiş, korkudan kurtulmaları için onlara şu duayı öğretmiştir: “Allah’ın gazabından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve (onların) bana uğramalarından, Allah’ın tam kelimelerine sığınırım.” İbadete düşkün bilge sahâbî Abdullah b. Amr, Peygamber Efendimizden (sav) naklettiği bu duayı yetişkin evlâtlarına öğretir, henüz akli ermeyen küçükler için de yazıp boyunlarına asarmış.⁵⁶

Düşmanlarına korku saldığı için “Allah’ın Kılıcı” lakabına lâyık görülen kahraman sahâbî Hâlid b. velîd, ne garip tecellidir ki ömrünün bir zamanında uykularını kaçırarak korkulu rüyalar görmeye başlamıştı. Resûl-i Ekrem’in (sav), gördüğü kâbuslardan kurtulmak için kendisine gelen Hâlid’e sunduğu reçetede şu vardı: “Yatağına girdiğin zaman şöyle dua et: Allah’ın gazabından, azabından, kullarının kötülüklerinden, şeytanların ayartmalarından ve yanıma yaklaşmalarından Allah’ın tam kelimelerine (hükmüne ve iradesine) sığınırım.”⁵⁷ Hâlid b. velîd bu duayı okumaya başladıktan sonra endişelerinden kurtulmuştu.⁵⁸ Öyle ki Hız. Âişe’nin aktardığına göre birkaç gün geçtikten sonra Resûlullah’ın (sav) yanına gelerek şöyle demişti: “Anam babam sana feda olsun Ey Allah’ın Elçisi! Öğrettiğin duayı hiç aksatmadan okudum ve hiçbir şeyim kalmadı. Hatta şu an gece vakti kafesindeki bir aslanın yanına girsem, yine de korkmam.”⁵⁹

Müminlere yatağına girdiklerinde huzur içinde uyumaları için Allah’a sığınmalarını tavsiye eden Hız. Peygamber’in (sav)⁶⁰ bunun dışında çeşitli zaman ve mekânlarda ağzından eksik etmediği sığınma duaları vardı. O (sav), evinden çıkarken dışarıda yaşayabileceği olumsuzluklara karşı şöyle dua ederdi: “Bismillâh! Allah’ım! Ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, sapmaktan veya saptırmaktan, haksızlık etmekten veya haksızlığa uğramaktan, kaba/cahilce davranmaktan ya da davranılmaktan sana sığınırım.”⁶¹

Yolculukta karşılaşılabileceği her türlü sıkıntıdan daima Allah’a sığınan⁶² Sevgili Peygamberimizin, yolculuğına çıkmadan önce dudaklarının arasından şu cümleler dökülürdü: “Allah’ım! Yolculuğun yorgunluk ve sıkıntılarından, yoldan kötü bir şekilde dönmekten, iyi hallerden kötü hallere düşmekten, mazlumun bedduasından, mala ve aileye gelecek kötülüklerden sana sığınırım.”⁶³

Bir yerde konakladığında ise Allah’a şöyle sığındı: “Allah’ım! İhtiyarlıktan, kederden, âcizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borç sıkıntısından ve güç sahibi olan kişilerin haksızlığına uğramaktan sana sığınırım.”⁶⁴ Tuvalet'e giderken de “Görünen ve görünmeyen pisliklerden Allah’a sığınırım.” derdi.⁶⁵

Allah’a dayanma, O’nun yardımına güvenme ve O’nun sonsuz iradesine sığınma Resûl-i Ekrem’in (sav) hayatını öyle kuşatmıştı ki son demlerinde en çok okuduğı duada da Yüce Allah’ın merhametine sığınma vardı. Sağlığında, “Allah’ım! Ölüm anında şeytanın gelip beni aldatmasından sana sığınırım.”⁶⁶ buyuran Nebî (sav), sevgili eşi Hız. Âişe’nin naklettiğine göre

vefat etmeden önce sık sık şöyle dua etmişti: “Allah’ım! Yaptığım ve yapabileceğim şeylerin şerrinden sana sığınırım.”⁶⁷

Müminlere son derece düşkün olan Hz. Peygamber, onlara abdesti, namazı öğrettiği gibi Allah’a kulluğun bir başka tezahürü olan istiâzeyi de öğretiyordu. Hadislerden anladığımıza göre, Yüce Yaratıcı’ya sığınmayı ifade eden dualar da Müslümanlar arasında diğer ibadetler gibi öğrenilen ve öğretilen şeylerdi. Nitekim Hz. Peygamber’in vefatından sonra Kûfe’ye yerleşen Yemen asıllı sahâbî Şekel b. Humeyd, Resûlullah’ın yanına gelerek “Ey Allah’ın Resûlü! Bana bir dua öğret.” demişti. Efendimiz (sav) onun elinden tutarak şu kısa ama kapsamlı duayı yapmasını ve ezberlemesini⁶⁸ istemişti: “De ki, Allah’ım! Kulağımın şerrinden, gözümün şerrinden, dilimin şerrinden, kalbimin şerrinden ve şehvetimin şerrinden sana sığınırım.”⁶⁹ Şekel, bu duayı ezberlediğini ve sürekli okuduğunu söylemiştir.⁷⁰ Yine Medineli sahâbî Zeyd b. Erkam (ra), kendilerine Resûlullah’ın (sav) öğrettiği şu istiâzeyi çevresindekilere de öğretmişti: “Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, ihtiyarlıktan, kabir azabından sana sığınırım. Allah’ım! Nefsime takvasını (sorumluluk bilincini) nasip et ve onu arındır; onu en iyi arındıracak olan sensin. Onun dostu ve velisi sensin. Allah’ım! Huşû duymayan kalpten, doymayan nefisten, fayda vermeyen ilimden ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım.”⁷¹

Bugün modern çağın insanının en büyük açmazı, Tanrı’dan uzaklaşarak kendini sığınaksız bırakmasıdır. Her türlü maddî imkâna ve en yüksek yaşam kalitesine sahip olmalarına rağmen bazıları için hayatın anlamını yitirmesi, buna paralel olarak zihinlerin intihara sürüklenmesi, bu açmazın en bariz göstergesidir. Üzüntü verici olan ise Allah’a inananların da kimi zaman böyle bir açmazın içine düşmesidir. Oysa sığınma, Yüce Yaratıcımızın gönlümüze yerleştirdiği güven içerisinde var kalabilme duygusudur. İstiâze, endişelerimizden, korkularımızdan, istemediklerimizden, her türlü kötülükten Allah’ın kudretine ve himayesine sığınmadır. O’ndan yardım talep etmedir. Ahlâklî olma, ahlâklî kalma çabasıdır. Sadece dilimizle Allah’ı anma ve O’na sığınma cümlelerini peş peşe sıralama değil, yalnız olmadığımızı gönlümüzün en derin yerinde hissetmedir. İstiâze, kendimizi, kulluğumuzu keşfetmenin aracıdır. Hayatımız ancak Allah’a yönelmekle, O’na iltica etmekle anlam kazanır.

Şu hâlde Müslüman kendisine en yakın olan Refik-i A’lâ’ya/Yüce Dost’a sığınmalıdır. Bu sığınış, kulluğun en temel göstergesidir. Zira insan bununla hem kendi âcizliğini, güçsüzlüğünü hem de Allah’ın yüceliğini, kuvvet ve kudretini dile getirir. Dolayısıyla başta şeytan olmak üzere, onun karakterini taşıyan her tür varlığın kötülüğünden, içimize nüfuz edip bizi ayartmasından Allah’a sığınmak, kulluk vazifesinin bir parçasıdır. Bütün bunlardan sonra, Peygamber Efendimizin bize öğrettiği şu istiâze dilimizden eksik olmamalıdır:

“Allah’ım! Peygamberin Muhammed’in senden istediği hayırlı şeyleri biz de istiyoruz.

Peygamberin Muhammed’in sana sığındığı kötü şeylerden biz de sana sığınıyoruz. Yardım sendendir ve varış sanadır. Güç ve kuvvet sadece senin yardımındadır.”⁷²

Kaynak notları

- 1 Bakara, 2/35.
- 2 Tâ-Hâ, 20/117.
- 3 A'râf, 7/21; Tâ-Hâ, 20/120.
- 4 Bakara, 2/36.
- 5 A'râf, 7/22.
- 6 Bakara, 2/36.
- 7 A'râf, 7/23.
- 8 Hûd, 11/47.
- 9 Yûsuf, 12/23, 79.
- 10 Bakara, 2/67.
- 11 Mü'min, 40/27.
- 12 Duhân, 44/20.
- 13 Âl-i İmrân, 3/35-37.
- 14 Meryem, 19/18.
- 15 Hicr, 15/39.
- 16 Fâtır, 35/6.
- 17 Fussilet, 41/36.
- 18 Mü'minûn, 23/97-98.
- 19 Felâk, 113/1-5.
- 20 Nâs, 114/1-6.
- 21 N5431-5443 Nesâî, İstiâze, 1.
- 22 B2038 Buhârî, İ'tikâf, 11, B7171 Buhârî, Ahkâm, 21.
- 23 M7110 Müslim, Sıfâtü'l- münâfıkîn, 70.
- 24 B3371 Buhârî, Enbiyâ, 10.
- 25 Nahl, 16/99.

26 A'râf, 7/199.

27 A'râf, 7/200.

28 İT3/533 İbn Kesîr, Tefsîr, III, 533.

29 B6048 Buhârî, Edeb, 44; M6647 Müslim, Birr, 110.

30 A'râf, 7/16.

31 Nahl, 16/98.

32 D1546 Ebû Dâvûd, vitr, 32; N5473 Nesâî, İstiâze, 21.

33 N5444-N5445 Nesâî, İstiâze, 2, 3.

34 B6363, B6375 Buhârî, Deavât, 36, 44; N5488, N5470, N5473, N5474 Nesâî, İstiâze, 19, 21, 22, 30.

35 M6895 Müslim, Zikir, 65.

36 M1324 Müslim, Mesâcid, 128; B1377 Buhârî, Cenâiz, 87.

37 N5537 Nesâî, İstiâze, 63; D766 Ebû Dâvûd, Salât, 118, 119.

38 M1090 Müslim, Salât, 222; T3566 Tirmizî, Deavât, 112.

39 Naml, 27/62.

40 Yûnus, 10/22.

41 N5495 Nesâî, İstiâze, 36; D1554 Ebû Dâvûd, vitr, 32.

42 B6390 Buhârî, Deavât, 56.

43 D1544 Ebû Dâvûd, vitr, 32.

44 N5470 Nesâî, İstiâze, 19; D1547 Ebû Dâvûd, vitr, 32.

45 B6347 Buhârî, Deavât, 28; N5493 Nesâî, İstiâze, 34.

46 M6944 Müslim, Rikâk, 96; D1545 Ebû Dâvûd, vitr, 32.

47 N5456 Nesâî, İstiâze, 9.

48 D1541 Ebû Dâvûd, vitr, 32; T3484 Tirmizî, Deavât, 70.

49 D1555 Ebû Dâvûd, vitr, 32.

50 N5535 Nesâî, İstiâze, 61; D1552 Ebû Dâvûd, vitr, 32.

- 51 B3314 Buhârî, Bed'ü'l- halk, 16; M2863 Müslim, Hac, 68.
- 52 B3371 Buhârî, Enbiyâ, 10; İM3525 İbn Mâce, Tıb, 36.
- 53 Yâsîn, 36/82.
- 54 Kehf, 18/27.
- 55 Nv1/61 Hakîm Tirmizî, Nevâdiru'l-usûl, I, 61-62.
- 56 D3893 Ebû Dâvûd, Tıb, 19; T3528 Tirmizî, Deavât, 93; HM6696 İbn Hanbel, II, 181.
- 57 MU1741 Muvatta', Şa'r, 4.
- 58 NS10602 Nesâî, es- Sünenü'l-kübrâ, VI, 191.
- 59 ME931 Taberânî, el- Mu'cemü'l-evsat, I, 285.
- 60 T3400 Tirmizî, Deavât, 19.
- 61 D5094 Ebû Dâvûd, Edeb, 102-103; N5541 Nesâî, İstiâze, 65.
- 62 M3275 Müslim, Hac, 425; T3438 Tirmizî, Deavât, 41.
- 63 M3276 Müslim, Hac, 426; N5500 Nesâî, İstiâze, 41.
- 64 B5425 Buhârî, Et'ime, 28; N5505 Nesâî, İstiâze, 45.
- 65 B142 Buhârî, vudû', 9; M831 Müslim, Hayız, 122.
- 66 N5535 Nesâî, İstiâze, 61.
- 67 N5526 Nesâî, İstiâze, 58; M6895 Müslim, Zikir, 65.
- 68 MK7225 Taberânî, el- Mu'cemü'l-kebîr, VII, 310.
- 69 T3492 Tirmizî, Deavât, 74.
- 70 N5446 Nesâî, İstiâze, 4.
- 71 N5460 Nesâî, İstiâze, 13; M6906 Müslim, Zikir, 73.
- 72 T3521 Tirmizî, Deavât, 88.